

PREGOVOR IZVJEŠTAJIMA ZEMALJA O STANJU LJUDSKIH PRAVA ZA 2018. GODINU

Sjedinjene Američke Države osnovane su pod pretpostavkom da su sve osobe „stvorene jednake te da im je Stvoritelj dao određena neotuđiva prava, a među njima su pravo na život, slobodu i traženje sreće“. Naš Ustav osigurava ta neotuđiva prava proglašavanjem u Prvom amandmanu da „Kongres neće donijeti nikakav zakon koji bi se odnosio na uspostavljanje vjere ili zabranu njezinog slobodnog ispovijedanja, ili na ograničavanje slobode govore ili tiska, ili pravo građana na mirno okupljanje, ili na upućivanje zahtjeva Vladi za ispravljanje nepravdi“. Petim amandmanom usto je predviđeno da nijednoj osobi ne smije biti „oduzet život, sloboda ili imovina bez pravednog zakonitog postupka.“ Ti su isti koncepti na međunarodnoj razini usvojeni Općom deklaracijom o ljudskim pravima, a posebno člancima 3., 10., 12., 18., 19. i 20.

Utemeljitelji Sjedinjenih Američkih Država i izaslanici u Komisiji za ljudska prava Ujedinjenih naroda prepoznali su da te temeljne slobode vjeroispovijedi ilivjere, izražavanja, mirnog okupljanja i udruživanja pripadaju svakom ljudskom biću. Njih ne daju vlade, nego one proizlaze iz temeljnog dostojanstva ljudskog bića. Vlade ih, također, ne smiju ograničavati radi ostvarivanja ekonomskih, socijalnih ili kulturoloških ciljeva. Ta su prava neotuđiva. Vlade su dužne osigurati da se one same ne mješaju na protuzakonit način u ljudska prava i temeljne slobode.

Suverene države s kojima ostvarujemo blisku, dugogodišnju i produktivnu suradnju, države su u kojima vlada uglavnom poštuje ljudska prava, uključujući slobodu vjeroispovijedi ilivjere, izražavanja, mirnog okupljanja i udruživanja, te u kojima nema teškoga kršenja ljudskih prava kao što su protuzakonito ubijanje, mučenje i dugoročno proizvoljno pritvaranje. Isto tako države koje prijete regionalnoj stabilnosti, sponzoriraju terorizam ili postaju središta za regrutiranje terorista gotovo su u svim slučajevima države koje ne poštuju neotuđiva prava osoba koje žive unutar njihovih granica.

Ova Administracija primjenjuje politiku suradnje s drugim vladama bez obzira na njihovo registrirano postupanje ako se time štite interesi Sjedinjenih Američkih Država. Istodobno prepoznajemo da će se interesi Sjedinjenih Američkih Država, u pogledu trajne stabilnosti, blagostanja i sigurnosti svijeta punog jakih suverenih država, zaštititi jedino ako vlade budu poštovale ljudska prava i temeljne slobode. U tom će smislu osobe koje traže reforme kako bi se okončalo nezakonito ometanje neotuđivih prava, bez obzira na to rade li za vladu ili izvan vlade, u Sjedinjenim Američkim Državama pronaći suosjećajnog prijatelja i čvrsto uporište.

Ovi 43.godišnji izvještaji o ljudskim pravima u državama doprinosu tom procesu.

/potpis/

Michael R. Pompeo

Državni tajnik

IZVJEŠTAJ O STANJU LJUDSKIH PRAVA U HRVATSKOJ ZA 2018. GODINU

Republika Hrvatska je ustavna parlamentarna demokracija. Zakonodavna vlast povjerena je jednodomnom parlamentu (Sabor). Predsjednica je državni poglavar i imenuje premijera, koji predvodi Vladu na temelju potpore većine u Hrvatskom saboru. Zadnji predsjednički izbori održani su 2015. godine, a predsjednica je izabrana većinom glasova birača. Domaći i međunarodni promatrači izjavili su da su zadnji parlamentarni izbori održani u rujnu 2016. godine i zadnji predsjednički izbori održani 2015. godine bili slobodni i pošteni.

Građanska tijela održavala su učinkovit nadzor nad snagama sigurnosti.

Problemi u pogledu ljudskih prava uključivali su korupciju, nasilje i prijetnje nasiljem novinarima, azilantima i migrantima te prijetnje pripadnicima etničkih manjina. Nadležna su dijela uglavnom istraživala te slučajeve, a prema potrebi i pokretala kaznene postupke.

Vlada je poduzela značajne korake za progon i kažnjavanje pojedinaca koji su kršili ljudskih prava.

Odjeljak 1. Poštovanje integriteta osobe, uključujući slobodu od:

a. proizvoljnog i nezakonitog lišavanja života i ostalih nezakonitih i politički motiviranih ubojstava

Nije naveden nijedan slučaj u kojem su država ili njezini predstavnici počinili proizvoljna ili nezakonita ubojstva.

b. nestanka

Tijekom godine nije bilo objavljenih nestanaka od strane ili u ime državnih tijela; međutim, značajan broj slučajeva nestalih osoba iz razdoblja sukoba od 1991. do 1995. godine ostao je neriješen. Vlada je objavila da se na dan 18. listopada više od 1500 osoba i dalje vodi kao nestalo i da vlada traži posmrtno ostatke 414 osoba za koje se zna da su preminule, što čini ukupan broj od 1.922 neriješena slučaja nestalih osoba. Ministarstvo branitelja objavilo je da su u razdoblju od 1. siječnja do 19. listopada ekshumirani posmrtni ostaci 14 osoba

što je pad od 20 posto u odnosu na prethodnu godinu) i da je provedena konačna identifikacija 29 osoba (što je porast od 27 posto u odnosu na prethodnu godinu). Pravni, politički i tehnički čimbenici usporavali su rješavanje tih slučajeva. Državni su se dužnosnici u svibnju sastali sa srbijanskim kolegama kako bi raspravljali o suradnji na rješavanju slučajeva nestalih osoba.

c. mučenja i drugih oblika okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja

Ustavom i zakonom zabranjeni su takvi postupci, no bilo je prijava izoliranih i sporadičnih slučajeva fizičkoga i verbalnog maltretiranja zatvorenika i pritvorenika.

Uvjeti u zatvorima i pritvorima

Bilo je prijava u vezi s uvjetima u zatvorima ili pritvorima koja su zabrinjavajuća u smislu kršenja ljudskih prava.

Fizički uvjeti: Nekoliko je zatvora i dalje prenapučeno, poput zatvora u Osijeku (159%). U skladu s izvješćem Europskog odbora za sprječavanje mučenja (CPT) zabilježeni su slučajevi gdje je životni prostor ispod minimalnog od 1 kvadratnog metra po zatvoreniku. Većina pritužbi zatvorenika odnosila se uglavnom na neodgovarajuće smještajne objekte, kvalitetu i dostupnost zdravstvene zaštite te maltretiranje.

Bilo je prijava izoliranih i sporadičnih slučajeva fizičkoga i verbalnog maltretiranja zatvorenika i pritvorenika od strane zatvorskih službenika. Neki zatvorenici i pritvorenici navode da se maltretiranje uglavnom sastoji od pljusaka te udaranja rukama i nogama pri uhićenju, tijekom ispitivanja u policijskoj postaji te kasnije u zatvoru. Prema izvješću CPT-a, u nekoliko su slučajeva navodi potkrijepljeni medicinskim dokazima. U izvješću CPT-a o posjetu iz 2017. godine navode se prijave o fizičkom maltretiranju i verbalnom zlostavljanju pacijenata u zatvorskim bolnicama od strane djelatnika.

Prema izvješću CPT-a zabrinjavajuće je i nasilje među zatvorenicima. U izvješću se navodi više slučajeva nanošenja teških tjelesnih ozljeda zatvorenicima od osoba s kojima dijele ćeliju, uključujući slučaj subduralnog hematoma (unutarnje krvarenje oko mozga) i slomljenih rebara.

Uprava: Pučka je pravobraniteljica istražila vjerodostojne navode o zlostavljanju te izdala preporuke za poboljšanje uvjeta u zatvorima i pritvorima, smanjenje prisile te poboljšanje u istragama slučajeva policijske brutalnosti.

Ured pučke pravobraniteljice je obavio 26 posjeta u razdoblju između siječnja i lipnja, no nije izvijestio o važnim poboljšanjima u sustavu.

Neovisno motrenje: Zakonom je predviđeno imenovanje neovisnih građanskih nadzornika policije. Nisu imenovani članovi nadzorne skupine, što su državni dužnosnici pripisali nedostatku zainteresiranih kandidata. Ministarstvo pravosuđa izvijestilo je o napretku suradnje s građanskim organizacijama u provedbi programa individualnog kažnjavanja i edukacije s ciljem smanjenja recidivizma.

d. samovoljnog uhićenja ili pritvaranja

Ustavom je i zakonom zabranjeno samovoljno uhićenje i pritvaranje te predviđaju pravo svakoj osobi na propitivanje na sudu zakonitosti njezina uhićenja ili pritvaranja, a Vlada se pridržavala tihodredbi.

Uloga policije i sigurnosnog aparata

Državna policija, pod kontrolom Ministarstva unutarnjih poslova, ima primarnu odgovornost za državnu sigurnost. U vrijeme nemira, premijer i predsjednica mogu pozvati vojsku za uspostavu sigurnosti. Obavještajne su službe pod nadležnošću premijera i predsjednice. Građanska tijela održavala su učinkovitu kontrolu nad policijom, oružanim snagama i obavještajnim službama. Vlada je imala učinkovite mehanizme za istraživanje i kažnjavanje zloporabe. Nije bilo izvještaja o oslobađanju od odgovornosti pripadnika snaga sigurnosti.

Postupci uhićenja i postupanje s pritvorenima

Osim osoba uhićenih tijekom počinjenja kaznenog djela, uhićenja su provedena po nalogu suca ili Državnog odvjetništva na temelju dokaza. Državno odvjetništvo može zadržati osumnjičenike najduže 48 sati na temelju odluke o pritvoru. Na zahtjev Državnog odvjetništva, sudac istrage može produžiti istražni pritvor na dodatnih 36 sati. Nadležna su tijela bez odgađanja obavještavala pritvorenike o optužbama protiv njih. Zakonom je predviđeno da se pritvorenik bez odgađanja dovede pred pravosudnog službenika, i to se uglavnom poštivalo. Puštanje na slobodu uz jamčevinu zakonom je ograničeno na slučajeve gdje država smatra da postoji rizik bijega. Nadležna tijela su dopuštala pritvorenima promptni pristup odvjetniku po njihovom izboru ili, ako su slabog imovinskog stanja, odvjetniku kojeg dodjeljuje država.

e. uskraćivanja pravičnog javnog suđenja

Ustavom i zakonom se jamči neovisno sudstvo i vlada je uglavnom poštivala neovisnost i nepristranost pravosuđa. Postojali su izolirani predmeti zastrašivanja državnih odvjetnika, sudaca i odvjetnika obrane. Ukupni su se zaostaci u pravosuđu smanjili za 37 posto u usporedbi s razdobljem od 2013. do 2017. godine. Na dan 30. rujna pravosuđe je u cjelini imalo 426.763 neriješena predmeta (u usporedbi s 474.345 u 2017. godini), a najveći se postotak neriješenih predmeta odnosi na predmete na općinskim sudovima.

Sudski postupci

Ustav i zakon omogućuju pravo na pravično i javno suđenje i neovisno je pravosuđe uglavnom provodilo to pravo.

Okrivljenici uživaju pretpostavku nedužnosti. Okrivljenici moraju biti odmah i detaljno obaviješteni o optužbama protiv njih. Okrivljenici imaju pravo na pravično, javno i pravovremeno suđenje i pravo prisutnosti na suđenju. Imaju pravo komunicirati s odvjetnikom po svom izboru ili da im se dodjeli odvjetnik o državnom trošku. Okrivljenici uživaju pravo na odgovarajuće vrijeme i prostor za pripremu obrane. Svaki okrivljenik koji ne razumije ili ne govori hrvatski jezik ima besplatan pristup tumaču, od trenutka podizanja optužnice do završetka svih žalbenih postupaka. Okrivljenici imaju pravo suočavanja sa svjedocima protiv sebe, kao i dovesti svjedoke i predložiti dokaze u svoju korist. Okrivljenici se ne mogu prisiliti na svjedočenje odnosno priznanje krivnje. Okrivljenici i državni odvjetnici mogu podnijeti žalbu prije nego što presuda postane pravomoćna, a pkrivljenici mogu podnijeti žalbu putem domaćih sudova sve do Europskog suda za ljudska prava(ECHR).

Politički zatvorenici i pritvorenici

Nije bilo izvještaja o političkim zatvorenicima ili pritvorenicima.

Građanski sudski postupci i pravni lijekovi

Pojedinci mogu potraživati naknadu štete, odnosno obustavu postupka navodnog kršenja ljudskih prava. Mogu se žaliti Europskom sudu za ljudska prava (ECHR) nakon što iscrpe domaće pravne lijekova ili ukoliko postupak na domaćim sudovima predugo traje. Dostupni su bili i administrativni pravni lijekovi. Kašnjenje u rješavanju predmeta na domaćim sudovima uzrokovalo je zabrinutost u pogledu učinkovitosti, djelotvornosti pravosuđa, i vladavine prava. Nevladine organizacije izvijestile su da je povreda prava na suđenje u razumnom roku i dalje jedan od glavnih problema u pravosuđu. U nekim su građanskim predmetima, posebno u smislu imovine, postupci trajali i dulje od desetljeća.

Povrat imovine

Vlada ima zakone na kojima se temelje njezine odgovornosti kao potpisnice Terezinske deklaracije. No Vladi i dalje nedostaje zakonski okvir za rješavanje predmeta povrata imovine. Hrvatska nije nikad prihvatila zahtjeve za povrat imovine oduzete tijekom razdoblja Holokausta (od 1941. do 1945. godine) te je nedosljedno omogućivala stranim državljanima da podnose odštetne zahtjeve.

Prema Zakonu o naknadi imovine oduzete tijekom bivšeg jugoslavenskog komunističkog režima, donesenom 1996. godine, povrat imovine oduzete tijekom komunizma bio je ograničen na osobe koje su bile hrvatski državljani 1996. godine, kad je Sabor donio zakon o povratu imovine i zahtjevi su se mogli podnijeti samo u određenom vremenskom razdoblju, koje je završilo u siječnju 2003. Zbog toga se zakon nije primjenjivao na osobe uključujući osobe koje su preživjele holokaust, čija je imovina oduzeta, ali koje su napustile zemlju i dobile državljanstvo drugdje. Izmjenom navedenog zakona iz 2002. godine dopušteno je stranim državljanima podnositi zahtjeve samo ukoliko je država u kojoj imaju državljanstvo zaključila bilateralni sporazum s Hrvatskom. No Vrhovni je sud 2010. godine presudio da Vlada ne može postavljati postojanje tog ugovora kao nužan preduvjet za povrat imovine. Ministarstvo pravosuđa neuspješno je 2011. godine pokušalo izmijeniti zakon u skladu s tom presudom te otvarati novi rok za podnošnje novih zahtjeva. Pritom je Vlada procijenila da bi od te izmjene korist imalo između 4211 i 5474 oštećenika. Vlada nije poduzimala daljnje korake u svrhu izmjene zakona. Nevladine organizacije i interesne skupine izvijestile su da Vlada nije ostvarila veći napredak u rješavanju odštetnih zahtjeva iz razdoblja Holokausta, uključujući zahtjeve stranih državljana.

Povrat zajedničke imovine ostao je problem za Srpsku pravoslavnu crkvu i Koordinaciju židovskih općina u Hrvatskoj. Od 2014. godine nije bilo povrata židovske društvene imovine, iako je nekoliko zahtjeva u postupku.

f. proizvoljnog ili nezakonitog ometanja privatnosti, obitelji, doma i korespondencije

Ustavom i zakonom zabranjeni su takvi postupci i nije bilo izvještaja o Vladinom nepoštivanju tih zabrana.

Odjeljak 2. Poštivanje građanskih sloboda, uključujući sljedeće:

a. Sloboda govora, uključujući i medije

Ustavom i zakonom zajamčena je sloboda izražavanja, uključujući i medije, a vlada je uglavnom poštivala to pravo. Neovisni mediji, učinkovito pravosuđe i funkcionalan demokratski politički sustav zajedno su poticali slobodu izražavanja, uključujući i medije. No nevladine organizacije izvijestile su da Vlada nije prikladno istraživala ili pokretala postupke u slučajevima prijetnji prema novinarima ili blogerima. .

Sloboda izražavanja: Zakonom su predviđene kazne za osobe koje postupaju „s ciljem širenja mržnje zbog rase, vjerske, spolne, nacionalne ili etničke pripadnosti, ili mržnje zbog, boje kože, spolnog opredjeljenja, ili kakvih drugih osobina“. Zakonom je utvrđena kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina za takav „govor mržnje“. Govor mržnje putem interneta kažnjava se kaznom zatvora u trajanju od šest mjeseci do tri godine. Premda su zakonom i nedavnim odlukama Ustavnog suda tehnički utvrđena ograničenja u odnosu na simbolički „govor mržnje“, uključujući korištenje simbola i slogana iz nacističkoga i ustaškog (režim iz 2. svjetskog rata) razdoblja, nevladine organizacije i interesne skupine prigovorile su da je provedba tih odredaba i dalje nedostatna.

Sloboda tiska i medija: Neovisni mediji bili su aktivni i izražavali široki raspon gledišta bez ograničenja. Ograničenja materijala koji se smatra govorom mržnje odnose se na tiskane i elektroničke medije. Mnoge su privatne novine i časopisi objavljivani bez utjecaja države. No promatrači navode da informacije o vlasništvu nekih lokalnih radijskih i televizijskih postaja nisu uvijek bile dostupne javnosti te istaknule zabrinutost u vezi s pristranošću, cenzurom i izloženošću domaće javnosti zlonamjernim utjecajima.

Gradska skupština grada Siska zabranila je 22. veljače novinaru Hrvatske radiotelevizije Igoru Ahmetoviću da pristupi otvorenoj sjednici gradske skupštine za potrebe izvještavanja. Hrvatsko novinarsko društvo (HND) javno je zatražilo od Grada Siska da ukine tu zabranu navodeći da predstavlja povredu ustavnog prava na slobodno izvještavanje i pristup informacijama. Na kraju godine tužba koju je Ahmetović pokrenuo protiv grada još je bila u postupku.

Nasilje i uznemiravanje: Nevladine organizacije istaknule su da su fizički napadi i prijetnje novinarima, a osobito prijetnje preko interneta, imale sve jači učinak smanjivanja slobode medija te da se Vlada nedovoljno bavila tim problemom.

Tako je, primjerice, u srpnju zadarski državni odvjetnik pokrenuo optužni prijedlog protiv nogometaša Jakova Suraća zbog fizičkog napada i prijetnji smrću novinaru Hrvoju Bajlu. U optužnom je prijedlogu istaknuto da je Surać počinio kazneno djelo upravo na temelju Bajlova novinarskograda. Predmet je i dalje bio u postupku.

Osim toga, u kolovozu je državni odvjetnik u Splitu odbio pokrenuti kazneni postupak protiv branitelja Stipe Perkovića Tabaka zbog izjava na internetu da novinare portala *Index.hr* treba pobiti. HND je osudio tu odluku ističući da je sud Perković Tabaku uvažio imunitet na temelju braniteljskog statusa.

Cenzura i ograničavanje sadržaja: Pripadnici medija izvještavali su o provedbi autocenzure iz straha od maltretiranja putem interneta, zamjeranja politički povezanim osobama ili gubitka posla radi izvještavanja o određenim temama.

Sloboda interneta

Vlada nije ograničavala ni sprječavala pristup internetu niti cenzurirala *online* sadržaj i nije bilo vjerodostojnih navoda da je vlada nadzirala privatnu *online* komunikaciju bez odgovarajućeg zakonskog ovlaštenja.

Prema navodima Međunarodne telekomunikacijske unije, u 2017. godini internetom se koristilo oko 67 posto stanovništva.

Akademске slobode i kulturna događanja

Nije bilo državnih ograničenja akademskih sloboda ni kulturnih događanja.

b. Sloboda mirnog okupljanja i udruživanja

Ustavom i zakonom omogućena je sloboda mirnog okupljanja i udruživanja, a vlada je uglavnom poštivala ta prava.

c. Vjerska sloboda

Pogledati *Međunarodni izvještaj o vjerskim slobodama* Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država na www.state.gov/religiousfreedomreport/.

d. Sloboda kretanja

Ustavom i zakonom jamči se sloboda kretanja unutar države, putovanja u inozemstvo, emigracije i repatrijacije, a vlada je uglavnom poštivala ta prava.

Vlada je u većini slučajeva surađivala s Uredom visokog povjerenika UN-a za izbjeglice (UNHCR) i drugim humanitarnim organizacijama u pružanju zaštite i pomoći raseljenim osobama, izbjeglicama, povratnicima, tražiteljima azila, osobama bez državljanstva i drugim osobama sličnog statusa. No u kolovozu je UNHCR kritizirao Vladu zbog nasilnog odbijanja ilegalnih migranata, a Vlada je izjavila da je oko 2500 izbjeglica i migranata vraćeno s granice tijekom prvih osam mjeseci godine.

Zlostavljanje migranata, izbjeglica i osoba bez državljanstva: Međunarodne i domaće nevladine organizacije izvještavale su o policijskom nasilju nad azilantima i migrantima, a posebno na državnoj granici s Bosnom i Hercegovinom (BiH).

UNHCR i nekoliko nevladinih organizacija objavili su izvješća da je granična policija navodno ponižavajuće postupala s migrantima, uključujući verbalne uvrede i prostote, uništavanje imovine i premlaćivanja, što uključuje osjetljive skupine kao što su tražitelji azila, maloljetnici, osobe s invaliditetom i trudnice. Nevladine organizacije izvijestile su kako više migranata navodi da su ih granični policajci tukli dok su u naručju držali dojenčad ili malu djecu. Jedna je migrantica kazala nevladinim organizacijama da su je muški granični policajci podvrgnuli tjelesnom pregledu u šumi u nazočnosti odraslih migranata muškoga spola.

Nevladine organizacije prijavile su predmete gdje su vlasti držale obitelji azilanata u kazneno-popravnim ustanovama umjesto u prihvatnim centrima za strance. Istaknuli su da je policija na dulja razdoblja držala obitelji u ćelijama te da djeca nisu imala pristup vježbanju na otvorenom, obrazovanju, knjigama ili igračkama prikladnima za njihovu dob. ECHR je u travnju naredio Vladi da pusti jednu obitelj iz pritvora te joj omogući slobodu kretanja. U rujnu je povjerenik Vijeća Europe za ljudska prava pozvao Vladu da bez odgađanja pokrene neovisne istrage o navodnim policijskim nasiljima i krađama na štetu izbjeglica i migranata, kao i skupnog protjerivanja.

Domaće nevladine organizacije koje se bave pravima migranata izvještavale su o policijskim pritiscima kao što su prekomjeren nadzor i ispitivanje bliskih suradnika i članova obitelji djelatnika. Tako je u izvješću pravobraniteljice za 2017. godinu opisan pritisak koji su na njen ured vršili visokopozicionirani dužnosnici Ministarstva unutarnjih poslova koji su joj kazali da ne bi smjela razgovarati ili raspravljati o predmetima u javnosti. U listopadu je pravobraniteljica istaknula da joj je Ministarstvo unutarnjih poslova u više navrata

uskraćivalo pristup informacijama o postupanju policije prema migrantima. Ministarstvo unutarnjih poslova izjavilo je da je na odgovarajući način reagiralo na zahtjeve pravobraniteljice.

Ministarstvo unutarnjih poslova javno je opovrgnulo navode o nasilju ili nečovječnom postupanje prema migrantima te navode o pritisku na humanitarne radnike. Ministar unutarnjih poslova Davor Božinović napisao je u odgovoru na upit povjerenika za ljudska prava Vijeća Europe da je Ministarstvo unutarnjih poslova istražilo sve zaprimljene pritužbe, no da nije pronašlo dovoljno konkretnih podataka za pokretanje kriminalističkih istraga.

Zaštita izbjeglica

Pristup azilu: Zakonom je predviđeno odobravanje azila ili statusa izbjeglice, a Vlada je uspostavila sustav pružanja zaštite tražiteljima azila . Nevladine organizacije izvijestile su da su vlasti na granici sa Srbijom i BiH onemogućile nekim migrantima da zatraže međunarodnu zaštitu, premda su dužnosnici zanijekali ta izvješća.

U lipnju je, pozivajući se na nedostatak dokaza, Državno odvjetništvo odbilo pokrenuti kazneni postupak protiv policije u vezi sa smrću šestogodišnje djevojčice iz Afganistana koja je u studenom 2017. godine poginula u naletu vlaka na granici sa Srbijom. Pravobraniteljica je javno pozvala na pokretanje neovisne istrage o postupanju granične policije.

Ministarstvo unutarnjih poslova u suradnji s više nevladinih organizacija osiguralo je tražiteljima međunarodne zaštite smještaj i hranu te pravnu, psihološku i humanitarnu pomoć. Nevladine organizacije izvijestile su o dobroj suradnji s Ministarstvom unutarnjih poslova u dva prihvatna centra za strance, Porinu i Kutini, te izjavile da je kvaliteta usluga uglavnom dobra, navodeći kao pozitivne primjere obrazovanje i zdravstvene usluge. Nevladine organizacije prepoznale su potrebu za povećanom psihijatrijskom pomoći, između ostaloga u odnosu na posttraumatski stresni poremećaj, suicidalne misli te ovisnost o drogama i alkoholu.

U kolovozu je Ministarstvo unutarnjih poslova donijelo sveobuhvatan pravilnik o pružanju pomoći maloljetnicima bez pratnje.

U studenom 2017. godine Vlada je započela obnovu zagrebačkog prihvatnog centra za tražitelje azila u Porinu (radovi su i dalje u tijeku), a neki su korisnici prebačeni u centar u Kutini.

Trajna rješenja: Vlada se obvezala primiti 1583 izbjeglica i tražitelja azila (1433 prema planu premještanja EU i 150 prema planu preseljenja EU). Do kolovoza je Hrvatska primila 81 izbjeglicu iz Grčke i Italije te naselila 105 sirijskih izbjeglica iz Turske.

Vlada je nastavila sudjelovati u petogodišnjem zajedničkom regionalnom programu stambenog zbrinjavanja (RPSZ) s vladama BiH, Crne Gore i Srbije. Svrha je RPSZ-a pridonijeti rješavanju daljnjeg stanja najosjetljivijih izbjeglica i raseljenih osoba nakon sukoba iz 1991. – 1995. Do kolovoza je preko RPSZ-a u zemlji stambeno zbrinuto 229 obitelji s 510 članova.

Privremena zaštita: Ministarstvo unutarnjih poslova izvijestilo je da je os sječnja do kolovoza Vlada odobrila supsidijarnu zaštitu za 20 osoba koje nisu ispunjavale uvjete za status izbjeglica.

Osobe bez državljanstva

UNHCR procjenjuje da se u zemlji nalazilo oko 290 osoba bez državljanstva ili pod rizikom od gubitka državljanstva. Mnoge od tih osoba su Romi bez isprava o državljanstvu. Ministarstvo unutarnjih poslova je odgovorno za dodjelu zakonskog prebivališta u državi pojedincima bez državljanstva i eventualnu dodjelu državljanstva. Predvodnici romske zajednice izvijestili su da se osobe bez državljanstva suočavaju sa znatnim preprekama u zapošljavanju, obrazovanju, vlasništvu nekretnina i pristupu zdravstvenim uslugama.

Odjeljak 3. Sloboda sudjelovanja u političkom procesu

Ustavom i zakonom daje se državljanima mogućnost izbora vlade na slobodnim i poštenim izborima, tajnim glasovanjem, na temelju jedinstvenog i ravnopravnog prava glasa.

Izbori i sudjelovanje u politici

Zadnji izbori: U zemlji su zadnji parlamentarni izbori održani 2016. godine, a predsjednički 2015. godine. Prema riječima promatrača, izbori su protekli u pluralističkom okruženju i provedeni su stručno i transparentno.

Sudjelovanje žena i manjina: Nijednim se zakonom ne ograničava sudjelovanje žena i/ili članova manjina u političkim procesima, pa su u njima i sudjelovali. Zastupljenost žena u glavnim političkim strankama, međutim, ostala je na niskoj razini.

Zakonom je utvrđena obveza da „podzastupljeni spol“ čini najmanje 40 posto kandidata na popisu kandidata političke stranke, a kršenje se kažnjava novčanom kaznom. Izorno povjerenstvo utvrdilo je nakon izbora u svibnju 2017. godine da nijedna od glavnih političkih stranaka nije ispunila taj uvjet, no nije bilo izvješća o novčanim kaznama naplaćenima političkim strankama po toj osnovi.

Odjeljak 4. Korupcija i nedostatak transparentnosti u Vladi

Zakonom je predviđena kaznena odgovornost dužnosnika optuženih za korupciju. Državno odvjetništvo nastavilo je kazneni progon u nekoliko većih predmeta korupcije, među kojima su gradonačelnici, političari i javne osobe, a sudovi su uglavnom izricali zakonom predviđene kazne u slučajevima kad je počinitelj osuđen. U istaknutim su predmetima, međutim, presude za korupciju često bile ukinute nakon žalbe. Korupcija je i dalje problem te se procesuiraju popriličan broj istaknutih predmeta u vezi s korupcijom. Dužnosnici se katkad nekažnjeno bave koruptivnim radnjama.

Korupcija: Još je u tijeku više postupaka protiv visokopozicioniranih državnih dužnosnika prijavljenih u prethodnim godinama. Tako je u 2017. godini Županijski sud u Zagrebu pokrenuo sudski postupak protiv bivšega HDZ-ova ministra prometa Božidara Kalmete i više suoptuženika za korupciju u vezi s pronevjerom 2,85 milijuna eura (3,42 milijuna USD). Suđenje je bilo u tijeku.

Zagrebački gradonačelnik Milan Bandić je s dvojicom suoptuženika 19. listopada na Županijskom sudu u Zagrebu oslobođen optužbi da su pružili povlašten tretman konzervativnoj nevladinoj organizaciji „U ime obitelji“ u zamjenu za političku podršku. U optužnom se prijedlogu navodilo da je Bandić udruzi „U ime obitelji“ omogućio besplatno korištenje štandova u vlasništvu grada, što bi inače platili najmanje 308.000 kuna (47.700 USD), za prikupljanje potpisa za zabranu istospolnih brakova 2013. godine. Županijski sud u Zagrebu utvrdio je da je Bandić postupao u sklopu diskrecijskih prava gradonačelnika. Bandiću se usto sudi za navodnu prijevaru kojom je oštetio gradski proračun za 25 milijuna kuna (3,87 milijuna USD), kao i za više djela zlouporabe ovlasti i pronevjere.

Obznanjivanje imovinskog stanja: Zakon obvezuje javne dužnosnike na objavu podataka o imovini i prihodima, čega su se državni dužnosnici većinom pridržavali. Te su informacije bile dostupne javnosti. Za nepridržavanje se izriču novčane kazne.

Odjeljak 5. Stav Vlade prema međunarodnim i nevladinim istragama navoda o kršenjima ljudskih prava

Niz domaćih i međunarodnih skupina za zaštitu ljudskih prava povremeno je djelovalo bez ograničenja od strane vlade, istražujući i objavljujući svoje nalaze o slučajevima kršenja ljudskih prava. No domaće nevladine organizacije koje se bave problematikom prava migranata izvještavale su o policijskim pritiscima, a u izvješću pravobraniteljice za 2017. godinu opisani su pritisci koje su na njezin ured vršili viši dužnosnici Ministarstva unutarnjih poslova (pogledati točku 2.d.). Dužnosnici Ministarstva unutarnjih poslova zanijekali su postojanje pritisaka na nevladine organizacije. Državni dužnosnici uglavnom su bili spremni na suradnju te se očitovali o njihovim mišljenjima.

Državna tijela za zaštitu ljudskih prava: Država ima Ured pučke pravobraniteljice za ljudska prava, koji je istraživao pritužbe za kršenja ljudskih prava, kao i tri zasebne pučke pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, osobe s invaliditetom i djecu. Zakonom je propisano da Sabor ne može razriješiti pučku pravobraniteljicu za ljudska prava zbog nezadovoljstva njezinim godišnjim izvješćem. Sabor je ovlašten razriješiti dužnosti ostale tri pravobraniteljice ako im ne prihvati godišnja izvješća. Pučke su pravobraniteljice priznale da im to ograničava mogućnost savjesnoga i samostalnog obavljanja dužnosti i da im rad potpada pod političke utjecaje.

Zakonom je pučka pravobraniteljica ovlaštena pokrenuti skraćeni postupak u slučajevima kad postoje dostatni dokazi o kršenju ustavnih i zakonskih prava.

Odjeljak 6. Diskriminacija, socijalno zlostavljanje i trgovina ljudima

Žene

Silovanja i obiteljsko nasilje: Silovanje žena i muškaraca, uključujući silovanje u braku, te obiteljsko nasilje kazneno je djelo. Zakon je u većini slučajeva učinkovito proveden. U siječnju je stupio na snagu zasebni Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji. Kazne se kreću od novčane kazne do kazne zatvora, ovisno o težini kaznenog djela. Za silovanje, uključujući silovanje u braku, zapriječena je kazna zatvora u trajanju do 15 godina. Kazneno djelo nasilja u obitelji kažnjava se kaznom zatvora u trajanju do tri godine, a zakonom su predviđene kazne i za prekršaje te se dodatno štite prava žrtava. Nasilje prema ženama, uključujući nasilje u braku, i dalje je problem.

Policija i Državno odvjetništvo su uglavnom postupali po prijavama nasilja i silovanja u obitelji, no u izoliranim slučajevima lokalne policijske organizacije

nisu dosljedno primjenjivale nacionalne smjernice o postupanju sa žrtvama seksualnih napada. Prema podacima Ministarstva pravosuđa, od ukupnog broja počinitelja (11.506) 68% su bili muškarci, a 32% žene.

Samo je 7 posto počinitelja osuđeno, od kojih su 63 posto dobili novčane kazne ili uvjetne kazne zatvora. Vlada je usvojila *Četvrtu nacionalnu strategiju zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2017. do 2022. godine*.

U listopadu je pred općinskim sudom u Slavonskom Brodu započelo suđenje županu Požeško-slavonske županije Alojzu Tomaševiću za nasilje u obitelji protiv supruge koja je svjedočila da ju je zamalo ubio. Tomašević je izbačen iz svoje političke stranke, no i dalje obnaša dužnost župana.

Seksualno uznemiravanje: Za seksualno uznemiravanje muškaraca i žena zakonom je predviđena maksimalna kazna zatvora u trajanju od godine dana. Taj zakon u praksi nije proveden efikasno. Zakonom je predviđena i zaštita na temelju čega su nevladine organizacije izvijestile da se počiniteljima rijetko izriču ozbiljne kazne. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova izvijestila je da su se u 2017. godini sve prijave seksualnog uznemiravanja odnosile na zaštitu žena. U izvješću pravobraniteljice navodi se da su žrtve seksualnog uznemiravanja sve češće podnosile prijave anonimno, preko trećih osoba, ili u cijelosti odustajale od prijave iz straha od osвете.

Prisilna kontrola rasta stanovništva: Nije bilo navoda o prisili na pobačaj, nedobrovoljnoj sterilizaciji ni drugim mjerama prisilne kontrole rasta stanovništva.

Diskriminacija: Žene uživaju isti pravni status i prava kao i muškarci. Zakonom se zahtjeva jednaka plaća za jednak rad. U praksi su žene bile izložene diskriminaciji pri zapošljavanju i na radu (pogledati točku 7.b.).

Djeca

Upis činjenice rođenja: Nadležna tijela upisala su sve činjenice rođenja u vrijeme rođenja unutar države ili u inozemstvu. Državljanstvo se ostvaruje ako je barem jedan roditelj državljanin zemlje, ili rođenjem na teritoriju zemlje u iznimnim slučajevima.

Zlostavljanje djece: Zlostavljanje djece zakonom je kazneno djelo. Kazne se razlikuju ovisno o težini kaznenog djela te uključuju dugotrajnu kaznu zatvora ako je nastala posljedica smrt djeteta. Zlostavljanje djece, uključujući nasilje i spolno zlostavljanje, i dalje je bio problem. Pravobraniteljica za djecu izvijestila

je da policija i Državno odvjetništvo uglavnom reagiraju te istražuju takve slučajeve.

Rano i prisilno sklapanje braka: Za sklapanje braka zakonom je predviđena minimalna dob od 18 godina, a djeca starija od 16 godina mogu sklopiti brak uz pisanu suglasnost suca.

Spolno iskorištavanje djece: Zakonom je zabranjeno spolno iskorištavanje djece u komercijalne svrhe, prodaja djece te nuđenje ili vrbovanje djece za prostituciju, kao i dječja pornografija, a nadležna tijela su provodila taj zakon. Slučajevi takvog zlostavljanja bili su izolirani. Ministarstvo unutarnjih poslova provodilo je istražne programe i surađivalo s međunarodnim partnerima na suzbijanju dječje pornografije. Ministarstvo je pokrenulo web-lokaciju pod nazivom *Crveni gumb* gdje građani policiji mogu prijaviti dječju pornografiju. Minimalna dob za spolni odnos uz pristanak je 15 godina.

Međunarodne otmice djece: Hrvatska je potpisnica Haške konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece iz 1980. godine. Više informacija potražite u *Godišnjem izvješću o međunarodnim otmicama djece od strane roditelja* na <https://travel.state.gov/content/travel/en/International-Parental-Child-Abduction/for-providers/legal-reports-and-data.html>.

Antisemitizam

Prema Koordinaciji židovskih općina u Hrvatskoj, židovska zajednica u državi brojila je između 2.000 i 2.500 pripadnika. Neki su predvodnici židovske zajednice i dalje prijavljivali antisemitski govor na internetu te u medijima, kao i sve veću pojavu antisemitskih i ustaških grafita na ulicama. Nevladine organizacije izvještavale su o slučajevima nasilne osvete prema članovima zajednice koji su pokušavali prebojiti svastike.

Židovska zajednica usto ističe da državni dužnosnici nisu dovoljno osuđivali, sprječavali i suzbijali revizionizam Holokausta.

Vlada je 22. travnja održala službenu godišnju komemoraciju za žrtve ubijene tijekom ustaškog režima u koncentracijskom logoru Jasenovac. Židovska je zajednica sa Srpskim narodnim vijećem (SNV) i Savezom antifašističkih boraca bojkotirala službenu komemoraciju treću godinu zaredom te su održali vlastite komemoracije. Predvodnici židovske zajednice istaknuli su da je bojkot bio nužan kako bi se osudilo nedostatno Vladino reagiranje na povijesni revizionizam i nedostatak napretka u odnosu na povrat imovine.

Policija je onemogućila pripadnicima Autohtone – Hrvatske stranke prava (A-

HSP) ulazak u Spomen-područje Jasenovac gdje su 22. travnja i 6. svibnja htjeli održati skupove. Predsjednik A-HSP-a Dražen Keleminec u oba je slučaja prethodno medijima preko interneta poslao poziv koji je uključivao ustaški pozdrav „Za dom spremni“.

U lipnju su dužnosnici Jasenovca osudili HRT-ovu reportažu pisca Igora Vukića u kojoj je Vukić negirao da su u Jasenovcu počinjeni zločini. Izrazili su zabrinutost da državna televizija prenosi izjave osobe koja negira Holokaust u svojstvu autoriteta o temi koncentracijskog logora u Jasenovcu.

Trgovina ljudima

Pogledati *Izveštaj o trgovini ljudima* Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država na www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/.

Osobe s invaliditetom

Zakonom je zabranjena diskriminacija prema osobama kod kojih postoji tjelesno, osjetilno, intelektualno ili mentalno oštećenje u pristupu obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvenoj skrbi, informacijama, sredstvima komunikacije, građevinama, prijevozu, pravosudnom sustavu te ostalim državnim uslugama, no Vlada u praksi nije uvijek efikasno provodila te odredbe. Premda je zakonom propisano da u svim zgradama mora biti omogućen pristup za osobe s invaliditetom, vlasnici i upravitelji zgrada nisu se uvijek toga pridržavali, a sankcija nije bilo.

Djeca s invaliditetom pohađala su škole na svim razinama. Pohađala su razrede zajedno s djecom bez invaliditeta, premda nevladine organizacije ističu da nedostatak zakona koji propisuje ravnopravan pristup za osobe s invaliditetom ograničavaju obrazovanje učenicima i studentima s invaliditetom.

Nacionalne/rasne/etničke manjine

Ustavne zaštite od diskriminacije primjenjivale su se na sve manjine. Prema riječima pravobraniteljice za ljudska prava, diskriminacija na nacionalnoj osnovi bila je najzastupljeniji oblik diskriminacije, i to posebno prema osobama srpske i romske nacionalnosti.

SNV ističe da su se pripadnici srpske nacionalne manjine suočavali s govorom mržnje, grafitima i drugim oblicima uništavanja srpskih spomenika te znatnom diskriminacijom u pravosudnom sustavu, posebno u smislu nestalih osoba i ratnih

zločina. Usto su istaknuli da su im protuprosvjednici često kršili pravo slobodnog okupljanja tako da su izvikivali prijetnje i koristili se govorom mržnje tijekom mirnih srpskih komemoracija.

SNV je izvijestio da je policija pružila znatnu zaštitu nedavnoj srpskoj komemoraciji u gradu Glini.

Vlada je izdvojila sredstva i izradila programe za razvoj i integraciju romskih zajednica, no diskriminacija i društvena isključenost Roma i dalje je problem. U kolovozu je u istraživanju Vladina Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina utvrđeno da su Romi najmarginaliziranija zajednica u zemlji, koja uglavnom živi u izoliranim i siromašnim naseljima bez pristupa osnovnoj infrastrukturi, obrazovanju ili zapošljavanju. Istraživanjem je utvrđeno da je 28 posto Roma starijih od 14 godina završilo samo osnovnu školu, da ih je 44 posto nezaposleno te da ih samo 50 posto ima kupaonicu u domu.

U izvješću objavljenom 15. svibnja Europska komisija protiv rasizma i netolerancije (ECRI) Vijeća Europe zabilježila je eskalaciju govora mržnje u javnom diskursu u zemlji od travnja do prosinca 2017. U izvješću je istaknut rast nacionalizma među mladima, često u obliku veličanja ustaškog režima iz 2. svjetskog rata. U izvješću se opisuju rasizam i ksenofobija prema Srbima, Romima, lezbijkama, homoseksualnim, biseksualnim, transrodnim i interseksualnim osobama te izbjeglicama u medijima i na internetu, uvredljiv govor prema romskoj populaciji, pa čak i fizički napadi na te skupine i na njihovo vlasništvo. U izvješću se ističe da vlasti nisu dovoljno uspješno osudile govor mržnje i promicale toleranciju.

Nasilje, diskriminacija i drugi oblici zlostavljanja na temelju spolnog opredjeljenja i rodnog identiteta

Zakonom je zabranjena diskriminacija pri zapošljavanju i na radu, u zakonima o državljanstvu, u stanovanju te pristupu obrazovanju i zdravstvenoj skrbi na temelju spolnog opredjeljenja, rodnog identiteta i rodnog izražavanja. Manjinske su skupine istaknule da se te odredbe ne provode dosljedno. U svibnju je ECRI izvijestio da zemlja postaje sve više neprijateljski nastrojena prema LGBTI osobama. Reagirajući na zabrinutost civilnog društva, Vlada je izmijenila *Nacionalni plan za suzbijanje diskriminacije za razdoblje od 2016. do 2020. godine* radi kvalitetnijeg rješavanja problema u odnosu na LGBTI osobe.

LGBTI nevladine organizacije istaknule su da pravosuđe neravnopravno postupa u slučajevima diskriminacije. Izvijestile su da su pripadnici njihove zajednice imali ograničen pristup pravosuđu, pri čemu su mnogi od njih nerado prijavljivali

kršenje njihovih prava zbog zabrinutosti u vezi s neučinkovitim pravosudnim sustavom i straha od daljnje viktimizacije tijekom sudskih postupaka. Nevladine organizacije izvijestile su da su istrage govora mržnje protiv LGBTI osoba i dalje nezadovoljavajuće. Policija je u samo dva od 19 slučajeva u 2017. godini pokrenula sudski postupak.

Organizacije koje se protive ratifikaciji Istanbulske konvencije koristile su anti-LGBTI govor, proglašavajući istospolne parove, istospolne roditelje i transrodne osobe prijetnjom za zemlju i tradicionalno društvo. U veljači su anti-LGBTI prosvjednici zapalili plakat sa slikom knjige o istospolnim roditeljima za mladež (*Moja dugina obitelj*) tijekom dječjega karnevala u obalnom gradu Kaštelima.

U svibnju su vandali uništili veliku duginu zastavu *Ponosa* koja je označavala ulaz na proslavu Međunarodnog dana protiv homofobije, transfobije i bifobije. Kasnije je policija bila prisutna u velikom broju. Policijska je istraga u tijeku.

Društvena stigma zaraženih HIV-om i oboljelih od AIDS-a

Društvena diskriminacija osoba zaraženih HIV-om i oboljelih od AIDS-a i dalje je problem. NVO Hrvatska udruga za HIV (HUHIV) objavila je da su neki liječnici i stomatolozi odbijali liječiti HIV pozitivne pacijente. HUHIV je naveo kršenja povjerljivosti podataka osoba s dijagnozom HIV-a, od kojih su neke suočene s diskriminacijom uključujući diskriminaciju prilikom zapošljavanja nakon objave njihova statusa. Bilo je i navoda da su transplantacijski centri odbijali staviti HIV pozitivne pacijente na popise potencijalnih primatelja organa.

Udruga HUHIV je objavila da je nedavno primijenjeni Vladin *Nacionalni plan za suzbijanje HIV-a* pomagao u sprječavanju stigmatizacije i diskriminacije osoba s HIV-om/AIDS-om. Uz to, HUHIV je naveo da dijagnoza HIV-a više nije na popisima državno odobrenih bolovanja, čime se štiti privatnost HIV pozitivnih pojedinaca.

Odjeljak 7. Radnička prava

a. Sloboda udruživanja i pravo na kolektivno pregovaranje

Zakonom je utvrđeno pravo radnika na osnivanje sindikata i uključivanje u sindikate po vlastitom izboru, kolektivno pregovaranje i organiziranje zakonitih štrajkova. Vlada je uglavnom poštivala ta prava. Zakonom se zabranjuje diskriminacija sindikata i dopušta sindikatima osporavanje otpuštanja na sudu. Zakonom se zahtijeva vraćanje radnika na posao ako je otkaz uvjetovan sindikalnim djelovanjem.

Postoje i određena ograničenja tih prava. Civilnim zaposlenicima u oružanim snagama zabranjen je štrajk i uključivanje u sindikate. Radnici mogu štrajkati samo po završetku ugovora ili u određenim okolnostima navedenima u ugovoru tek nakon što prođu kroz postupak mirenja. Radnici i uprava moraju se suglasiti o miritelju ako spor ode u postupak mirenja. Ako se utvrdi da je štrajk nezakonit, svaki sudionik može dobiti otkaz, a sindikat se može tužiti za naknadu štete.

Vlada i poslodavci uglavnom su poštivali pravo na slobodu udruživanja i pravo na kolektivno pregovaranje. Vlada je u praksi uglavnom provodila zakone, uključujući izricanje kazni zatvora od godine dana do 15 godina. Te su kazne bile dostatne za suzbijanje kršenja. Sudski su se postupci odugovlačili, uz česte odgode. Neučinkovitost sudskog sustava otežavala je nastojanja provođenja pravde u slučajevima diskriminacije na temelju sindikalne pripadnosti i kršenja zakona.

b. Zabrana prisilnoga ili obveznog rada

Zakonom su zabranjeni svi oblici prisilnoga ili obveznog rada. Državno odvjetništvo nije prijavilo slučajeve prisilnog rada u 2017. godini.

Kazne zatvora u trajanju od godine dana do 15 godina za prisilni rad dovoljno su stroge za suzbijanje kršenja ako se provode, no Vlada nije u praksi provodila zakon. Vlada je surađivala s više nevladinih udruga na programima podizanja svijesti o tome u javnosti.

Bilo je izoliranih izvještaja da se romsku djecu prisiljava na prošnjju. Pogledati *Izveštaj o trgovini ljudima Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država* na www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/.

c. Zabrana dječjeg rada i najniža dob za zaposlenje

Zakonom su zabranjeni najgori oblici dječjeg rada. Najniža dob za zapošljavanje djece je 15 godina, kad za većinu djece završava obvezno obrazovanje. Maloljetnici u dobi od 15 do 18 godina, koji nisu završili obvezno obrazovanje, mogu raditi samo ako dobiju ranije odobrenje državnog inspektorata rada i samo ako dijete od rada ne trpi fizički ni psihički. Djeca mlađa od 15 godina mogu raditi isključivo u posebnim okolnostima i uz odobrenje pučke pravobraniteljice za djecu. U 2017. godini (posljednjoj godini za koju su podaci bili dostupni) zaprimljena su 233 takva zahtjeva, od kojih su 183 odobrena, i to u pravilu za dječju glumu na filmu ili u kazalištu.

Zakonom je radnicima mlađima od 18 godina zabranjen prekovremeni rad, noćni rad ili rad u opasnim uvjetima, uključujući između ostaloga obavljanje građevinskih, rudarskih i električarskih poslova. Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, Inspektorat rada pri Ministarstvu te pravobraniteljica za djecu zaduženi su za provođenje tih propisa te su to prikladno i činili.

Bilo je izoliranih slučajeva kršenja zakona o dječjem radu. Inspektori rada utvrdili su u 2017. godini 34 prekršaja, u kojima je sudjelovao 21 maloljetnik. Kršenja su se odnosila na dječji prekovremeni rad odnosno rad nakon određenog vremena i nastupila su uglavnom u ugostiteljstvu, maloprodaji, uslugama, posluživanju hrane i turizmu. Neka djeca su navodno prisiljena na rano zaključenje braka koje bi moglo dovesti do obiteljskog ropstva (vidjeti odjeljak 6, Dječja prava). Kazne su uglavnom bile dovoljne za suzbijanje kršenja zakona.

d. Diskriminacija u pogledu zapošljavanja ili obavljanja zanimanja

Zakonom je zabranjena diskriminacija pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja. Diskriminacija pri zapošljavanju ili u obavljanju zanimanja nastupala je u pogledu roda, invaliditeta, seksualne orijentacije, zaraženosti HIV-om i etničkog podrijetla, posebno kod Roma. Prema riječima pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, žene su doživljavale diskriminaciju pri zapošljavanju, između ostaloga u odnosu na plaću i promaknuće na rukovodeće i menadžerske funkcije. Žene su općenito u okviru radne snage radile na niže plaćenim položajima. U izvješću pravobraniteljice za djecu za 2017. godinu istaknuto je da u prosjeku plaća žene iznosi 88,7 posto plaće muškarca te da je razlika u plaćama veća u javnom nego u privatnom sektoru. Eurostat je izvijestio da je razlika u plaćama veća među starijim radnicima. Kazne za kršenje zakona o diskriminaciji pri zapošljavanju bile su blage, a Vlada je nedosljedno primjenjivala zakon.

Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom istaknula je napredak u 2017. godini u odnosu na zapošljavanje osoba s invaliditetom, no kazala je da bi Vlada trebala poduzimati dodatne mjere kako bi se smanjila diskriminacija na radnome mjestu i prepreke zapošljavanju.

Nevladine organizacije istaknule su prisutnost diskriminacije i šikaniranja LGBTI radnika na radnome mjestu, a posebno u zdravstvenom i ugostiteljskom sektoru. Nevladina organizacija Freedom House izvještava da, premda zakon štiti LGBTI radnike od diskriminacije na radnome mjestu, poslodavci nisu imali odgovarajuće pravilnike i postupke kojima je predviđena zaštita od diskriminacije na temelju seksualnog opredjeljenja ili rodnog identiteta. Nevladine organizacije izvijestile su da su se LGBTI radnici katkad suzdržavali od izražavanja seksualnog opredjeljenja ili rodnog identiteta jer su izloženi mogućnosti raskida ugovora o radu ili degradiranju na niže radno mjesto.

e. Prihvatljivi uvjeti rada

Vlada je u praksi provodila zakone o plaćama, a kazne su bile dovoljne za suzbijanje kršenja. Minimalna je plaća bila malo iznad službene granice siromaštva. Prekovremeni rad zakonom je ograničen na 10 sati tjedno, odnosno 180 sati godišnje.

Vlada je utvrdila norme zaštite zdravlja i sigurnosti na radu kako bi se uskladila sa zakonima i propisima EU. Za prepoznavanje nesigurnih situacija i dalje su nadležni stručnjaci za zaštitu zdravlja i sigurnosti na radu, a ne radnik.

Ured Inspektorata rada provodio je radno-pravne propise preko izravnih nadzora. Prema *Godišnjem izvještaju Inspektorata rada za 2017. godinu*, inspektora je bilo 236, što je dovoljno da se osigura postupanje u skladu sa zakonom. Inspektorat je u 2017. godini proveo 32.393 nadzora rada (10 posto više u usporedbi s 2016. godinom) te prijavio 6211 slučajeva prekršaja iz radnih odnosa (6 posto više u usporedbi s 2016. godinom). Inspektorat je 2547 tih prekršaja (8 posto više u usporedbi s 2016. godinom) uputio na prekršajne sudove na daljnje postupanje te privremeno zatvorio 308 poduzeća (6 posto više u usporedbi s 2016. godinom) u prvih šest mjeseci godine zbog prekršaja iz radnih odnosa. Inspektorat je izrekao novčane kazne za prekršaje iz radnih odnosa, što se smatra dostatnim za suzbijanje daljnjih prekršaja. Prekršaji iz radnih odnosa koji se ne odnose na sigurnost na radu uglavnom su zabilježeni u ugostiteljskom sektoru.

Neki su radnici radili u neformalnom sektoru bez radno-pravnih zaštita. Bilo je slučajeva neisplate plaća, kao i neisplate naknada za prekovremeni rad i naknade za godišnji odmor. Zakon omogućuje radnicima da tuže poslodavca radi neisplate plaće te su za osuđene poslodavce predviđene kazne zatvora u trajanju do tri godine, premda zakon oslobađa poslodavce koji nisu isplatili plaće zbog ekonomskih poteškoća. Radnici imaju pravo tužiti poslodavca ako im ne izda potvrdu o isplati plaće kako bi izbjegao plaćanje obveznih doprinosa za socijalno osiguranje. Inspektori su u 2017. godini podnijeli 115 kaznenih prijava (14 posto manje u usporedbi s 2016. godinom) protiv poslodavaca zbog neisplate plaća ili neprijavlivanja u državno zdravstveno i mirovinsko osiguranje.